

צריכה להיות גם הוספה מיוחדת באולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – בפנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

וגם – להשפיע על אחרים סביבו, ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות.

לזכות

הו"ח ר' יצחק דניאל בן מרת סוליקה שיחי' שריקי
ליום הולדתו, כ"א אייר

הרה"ת ר' משה חיים בן מרת פיגה שיחי' קארענבליט
ליום הולדתו, כ"ד אייר

הרה"ת ר' זאב מאיר בן מרת צפורה פריידא שיחי' קדנר
ליום הולדתו, כ"ד אייר

הרה"ת ר' לוי הלוי שיחי' בן הרבנית מרת לאה ע"ה רייטשיק
ליום הולדתו, כ"ה אייר

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אמור

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כב

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

הוספה בשורת הגאולה

כד.

די הוראה דערפון בפשטות – בנוגע צו די פעולות וואָס אידן דאַרפן טאָן צו נאָכמער ממחר זיין די גאולה:

אין צוגאָב צו די פעולות אין חלקו בעולם, ביז בכל העולם, צו מגלה זיין ווי דער אויבערשטער איז אלופו של עולם אין דער וועלט און אין יעדער זאך אין וועלט, ובפרט דורך דעם וואָס מ'נוצט אויס אַלע עניני העולם „לשם שמים“¹ און אויף „דעהו“², אַזוי אַז יעדע זאך בעולם איז מגלה „כבודו“ של הקב"ה –

דאַרף אויך זיין אַ הוספה מיוחדת אין אולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – אין פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

און אויך – משפיע זיין אויף אַנדערע אַרום, דורך הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות.

(משיחות ש"פ אמור, כ' אייר תנש"א)

(1) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.
(2) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

ההוראה מזה בפשטות – בנוגע לפעולות שבנ"י צריכים לעשות בכדי למהר עוד יותר את הגאולה:

בנוסף לפעולות בחלקו בעולם, עד בכל העולם, לגלות איך שהקב"ה הוא אלופו של עולם בעולם ובכל דבר בעולם, ובפרט ע"י שמנצלים את כל עניני העולם „לשם שמים“¹ ול„דעהו“², כך שכל דבר בעולם מגלה את „כבודו“ של הקב"ה –

ובכך הוא מבאר את דברי חז"ל⁸ ש„ד' מינין שבלולב ב' מהן עושין פירות“ – והרי, לכאורה: גם הדס מניב פירות – ענבים?⁹

אלא, שלגבי הלולב קובע הדין, שהוא מוכרח להיות מ„דקל שעושה תמרים“, ואם „נטע דקל לעצים פסול ללולב“, ואילו ההדס אינו חייב להילקח דוקא מעץ שעושה פירות¹⁰,

„ענף עץ עבות“ – ההדס חייב להיות „עבות“: „תלתא בחד קינא“¹¹, ואם לאו – הוא פסול.

ואילו מין הרביעי, למרות שגם אודותיו מציינת התורה „ערבי נחל“, אך בכל זאת קובעת ההלכה¹², ש„של בעל כשרה“: אם נלקח הענף מומין הערבה, הצומח בדרך כלל, בסמוך לנחל, הרי הוא כשר מלכתחילה¹³, אף אם ערבה זו שנלקחה לא צמחה למעשה בסמוך לנחל.

יש להבין: מדוע שונים ערבי נחל משלושת המינים האחרים, שהסימן שהתורה מזכירה אודותם היא לגבי מין הערבה בכלל, ולא לגבי הערבה שבה מקיימים את המצוה בפועל¹⁴?

ב. „ערבי נחל“ – על שם רוב המין

בגמרא¹⁵ יש דעה האומרת שהלכה זו, שגם

(8) מנחות כז, א.
(9) סוכה לב, ב.
(10) ואדרבה, לכן שחורות ואדומים פסול אם ענביו מרובות משום דהוה גמר פרי (צפע"ג שם).
(11) סוכה לב, סע"ב וברש"י שם.
(12) סוכה לג, סע"ב (במשנה).
(13) ראה רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ג. רא"ש סוכה פ"ג ס"ג. טושו"ע (ודארה"ז) או"ח סתרמ"ז ס"א.
(14) ראה גם חי' חת"ס לסוכה לד, ב (ושם, דכשם ש„ערבי נחל“ הוא רק שם המין, כן גם „כפות תמרים“ הוא רק שם המין וגם דקל שלעולם לא יוציא תמרים כשר. וראה הנסמן לעיל הערה 7).
(15) סוכה שם. וכ"ה בתו"כ פרשתנו עה"פ.

א. סימני ארבעת המינים בתורה

בפרשתנו מפורטים ארבעת המינים¹ שצריך ליטול ביום הראשון של חג הסוכות – „פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל“². אנו מוצאים בכך דבר פלא:

בשלושת המינים הראשונים רואים, שהסימן שהתורה נותנת בהם הוא תנאי המעכב קיום המצוה במין זה בליקחה בפועל:

„פרי עץ הדר“ – האתרוג שנוטלים מוכרח להיות „פרי עץ“^{2*} וחייב להיות „הדר“³ (ואתרוג היבש פסול⁴),

„כפות תמרים“ – הלולב צריך להיות „כפות“⁵: „עלים הראויין לאגדן ולכפותן עם השדרה“⁶, ואם לאו – הוא פסול,

(וכן לגבי הפרט „תמרים“ מסביר הגאון הרוגטשובי⁷, שאין די בלולב של עץ הנקרא בשם תמרים, אלא החובה היא ליטול לולב דוקא מ„דקל שעושה תמרים“.

(1) כך נקרא בכ"מ. וצ"ע דלכאורה צ"ל (כמו בפסח* ג') דברים, שהרי אין לוקחין המין, אלא דבר אחד מהמין. ואף שלוקחין ז' דברים – הרי גם בפסח לוקחין ג' מצות וכו'.

(2) כג, מ.
(2*) וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ח סכ"ט שם „פרי עץ“ נלמד שצ"ל (ולעיוכובא) „פרי גמור“.

(3) סוכה לא, א. – ומיני' ילפינן לשאר מינים (שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ה ס"ב).

(4) סוכה לד, ב.
(5) סוכה לא, א.

(6) לשון אדה"ז שם סעיף ג.
(7) צפע"ג על הרמב"ם הל' לולב פ"ז ה"א. – הדיעות (והשק"ט בארוכה) בזה ראה ס' הלולב הקנרי (ירושלים תשל"ח), ושו"נ. וראה לקמן בפנים סעיף ה ואילך.

ואת"ל ד„תמרים“ הוא שם האינן (ולא – דהפירות) – ראה הנסמן בס' הנ"ל ח"א פ"ו – גם אם אין צ"ל דקל שעושה פירות תמרים ה"ז תנאי בהלולב הנלקח בפועל (שצ"ל מצינן הנקרא תמר), דלא כ„ערבי נחל“ שאין צ"ל הסימן ד„נחל“.

(* להעיר מויק"פ פ"ל טו: ג' המה פסח מצה ומרור וארבעה לא ידעתיים אלו ד' מינים שבלולב.

ותינוקות שנשבו בין הגויים וכדומה, יהודים שמעולם לא טעמו טעמה של יהדות,

אלא גם לגבי מי שידוע אך בכל זאת אינו מקיים, חובה להתאחד עמו – „יוקשרו כולם אגודה אחת“, ויותר מכך: הכרחי לצרפו כדי לקיים את מציאות המצוה.

ועל ידי כך, שכל סוגי היהודים מתאחדים יחדיו, הרי אז – כסיום הדברים במדרש – „הן מכפרין אלו על אלו“, כולל משמעות המילה „כפרה“ – „לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו“⁴¹.

(41) אגה"ת פ"ב.

עד אשר על ידי כך נגרמת, כביכול, התעלות למעלה – „אמר הקדוש ברוך הוא... אני מתעלה“⁴²

וזה מביא את הגאולה האמיתית והשלימה, שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת.⁴³

(משיחת שמחת בית השואבה, תשי"ב)

(42) ויק"ר שבערה 24. וראה זה ס"פ תצא „אעלה בתמר סימן אתרוג ערבה לולב הדס“. ולהעיר ד. „תמר“ קאי על לולב (ראה נצ"א שם). וכמו שברכת כל הד' מינים היא „על נטילת לולב“.

(43) תנחומא נצבים א (בסופו).

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

הערבה שצמחה במדבר או בהרים כשרה, נלמדת מן הנאמר „ערבי נחל“, בלשון רבים¹⁶, כשהכוונה היא לרבות גם ערבה שאינה צומחת בסמוך לנחל.

דין זה עצמו דורש הסבר: מהי הסיבה שבשלושת המינים האחרים מקפידה התורה שבפרט שנלקח למעשה יהיו הסימנים המזוכרים, ואילו בערבי נחל מסתפקים במין באופן כללי, אך יחד עם זאת אין מובן:

מלשון הרמב"ם¹⁷, לדעת רוב המפרשים¹⁸, ולפי השולחן ערוך¹⁹ נראה, שאין צורך בריבוי מיוחד כדי לרבות ערבה שצמחה במדבר או בהרים, אלא אפשר להבין זאת ממשמעות הפסוק: התורה מכנה את הערבות בשם „ערבי נחל“ כי „רוב מין זה גדל על הנחלים“, אך גם ערבה הנלקחת מן המיעוט, הגדלה במדבר או בהרים, כשרה.

ומוסיפים המפרשים²⁰, שאין לומר שלפי הרמב"ם נלמדת הלכה זו מלשון הריבוי „ערבי“ – כי זקוקים לריבוי זה כדי ללמוד שיש צורך בשתי ערבות²¹.

יוצא, אפוא, לפי שיטת הרמב"ם, שבביטוי „ערבי נחל“ מדברת התורה מלכתחילה רק על שט המין באופן כללי, ולא על הערבות שבהן מקיימים את המצוה בפועל.

ואין מובן: מנין לנו, ומהי הסיבה, להבדיל בין סימני התורה שבארבעת המינים, בין שלושת הראשונים לבין הערבות?

(16) רש"י סוכה שם. ועוד [וברבינו מנוח לרמב"ם שם (נדפס ברמב"ם הוצאת פרענקל) שנלמד ממש"נ „ערבי נחל“ ולא „ערבי מים“. ובפ"י מהר"ו לויק"ר (פ"ל, ח) שנלמד מהר"ו ד. „ערבי“. ואכ"מ].

(17) הל' לולב שם.

(18) ראה רא"ש שם. כס"מ להל' לולב שם. ב"י וב"ח לטא"ח שם. תו"ט סוכה פ"ג מ"ג. ועוד.

(19) או"ח שם. וכ"ה בשו"ע אדה"ו שם.

(20) הנ"ל הערה 18.

(21) סוכה לר, ב (רמב"ם שם ה"ז). וראה תוד"ה ורבנן סוכה לר, א.

ג. ארבעת המינים – ארבעה סוגי יהודים

כבר דובר מספר פעמים על כך²², שיש ענינים בתורה, אשר בדרך הפשט והנגלה הם „אינם חלקים“ ואינם ברורים די הצורך, ורק לפי דרך הדרש והרמז והסוד, ובמיוחד לפי ההסברים בפנימיות התורה, ניתן להבינם כראוי.

וכדברי רש"י²³ ובהדגשה „אין המקרא הזה אומר אלא דרשני“.

וכך בעניננו: הבדל זה בין ארבעת המינים מובן בפשטות לפי הביאור על ארבעת המינים בדרך הדרש, כלהלן:

נאמר במדרש²⁴, שארבעת המינים הם רמז לארבעה סוגי יהודים: האתרוג, אשר „יש בו טעם ויש בו ריח“ רמז ליהודים ש„יש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים“, כפות תמרים – לולב – אשר התמר „יש בו טעם ואין בו ריח“ הן רמז ליהודים ש„יש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים“, „הדס יש בו ריח ואין בו טעם“ רמז ליהודים אשר „יש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה“, וערבה ש„אין בה טעם ואין בה ריח“ היא רמז ל„בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים“.

ומשמעותה של מצות נטילת ארבעת המינים היא – „יוקשרו כולם אגודה אחת“: כל ארבעת הסוגים של היהודים מתאחדים באגודה אחת.

מכך יוצא, שיש הבדל מהותי בין שלשת המינים הראשונים לבין הערבה: שלושת המינים הראשונים – סוגי היהודים הללו – שוים זה לזה, בכך שיש בהם מעלות גלויות, הנראות למעשה, ומכך נובעת גם אחדותם. כפתגם הידוע²⁵: „גנב איננו מי שמסוגל לגנוב

(22) ראה לקו"ש ח"ט ע' 209, וש"נ.

(23) רש"י בראשית א, א.

(24) ויק"ר פ"ל, יב (ולהעיר ממנוחות שם שמהלקם לב' סוגים. ואכ"מ).

(25) ס' השיחות תורת שלום ע' 190. – הדוגמא (ובהקדמה דוקא) ד„גנב“ אף שאינה „לשון נקי“ והיפך הכבוד וכו', י"ל שהוא לשלול קס"ד שנקרא ע"ש מחשבתו הטובה, כשרוניתו וכו'.

ואדרבה: דוקא משום שהאנשים הפשוטים קשורים לפשיטות עצמותו יתברך²⁸, יוצא, שדוקא על ידי ההתקשרות עם, ניתן להתקשר עם פשיטות העצמות.

בנוסף לכך באה ההוראה, שיש הבדל מהותי בין האופן שבו מתקשרים לשלש הסוגים הראשונים של ישראל, לבין ההתקשרות עם איש פשוט:

יהודים המסוגלים להגיע למעלות גלויות – תורה ומעשים טובים – חייבים להיות בעלי תורה ומעשים טובים בפועל ממש. אין ליהודי זה להסתפק בהיותו בן למשפחה של למדנים, או שהוא נרשם לשיבה, או בכך שלמד תורה בתקופה קודמת. הכרחי שיהיה בו עתה ה„טעם“, לימוד התורה בפועל, וכך גם לגבי מעשים טובים.

אך בקירוב יהודי פשוט, אין להציב בפניו „תנאים“ – שעליו תחילה ללמוד תורה ולקיים מעשים טובים, ואף לא לחייב אותו „להרגיש“ לפני כן כיהודי²⁹.

משום היותו מורע ישראל חייבים קודם-כל להתאחד עמו – מפני אהבת ישראל, מפני היותו יהודי, ולהיפך: אם הוא אינו חש בכך הרי הרחמים עליו רבים, ורחמים רבים מביאים לידי אהבה רבה³⁰,

ודרך זו של „אוהב את הבריות“ יביא לידי „ומקרבן לתורה“³¹: בסופו של דבר הוא יקרב וירומם את הבריות אל התורה, עד אשר יגיעו לדרגה של „יש בו טעם ויש בו ריח“.

28) לקוטי דיבורים ח"ג תצא, ב. שם ח"ד תקעה, ב. ולהעיר מלקו"ת שה"ש (כו, ד) במעלת בדי ערבות. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 223 ואילך.

29) להעיר מט"ו אור"ח שם ס"ב ד, טפי ניחא להראות חידוש וליקח אפי' שלא מן הנחל. וי"ל דגם בפנימיות הענינים כן הוא, שיש „להראות חידוש“ ולהדר בקירוב אותם שלא ניכר בהם שום „ערבי נחל“ (מורע אברהם יצחק ויעקב).

30) ראה תניא ספ"ה.

31) אבות פ"א מ"ב.

אלא מי שגונב, ולמדן איננו מי שמסוגל ללמוד, אלא מי שלומד בפועל. ועל אחת כמה וכמה שהמעלה של מעשים טובים קיימת דוקא כאשר מקיימים מעשים טובים בפועל.

לעומת זאת, הערבה – הרומזת ליהודים ש„אין בהם לא תורה ולא מעשים טובים“ – הרי מתאחדים עמם משום היותם יהודים, שזוהי מעלה פנימית הקיימת אצל כל אחד שהוא מורע אברהם יצחק ויעקב, גם כאשר בפועל „אין בהם לא תורה ולא מעשים טובים“, ואפילו תינוק שנשבה לבין הגויים ואינו יודע כלל שהוא יהודי.

ומכך נובע להלכה למעשה, שסימני התורה בשלש המינים הראשונים צריכים להיות גלויים במינים הנלקחים בקיום המצוה בפועל, ואילו לגבי הערבה, הרי גם אם ערבה מסויימת זו לא צמחה בנחל – זהו יהודי, תינוק שנשבה לבין הגויים – די בכך שהיא שייכת למין של „ערבי נחל“ – הוא מורע אברהם יצחק ויעקב – הרי זו ערבה הכשרה לקיום המצוה, ועל ידי כך „יוקשרו“ עמה שלש המינים האחרים, והיא נעשית חלק ממצות ארבעת המינים.

ולהעיר, שדוקא שמה „ערבה“, שכך היא נקראת „בהם בלשון הקודש“²⁶ – מורכב מאותן אותיות של המילה „וערבה לה' מנחת יהודה...“²⁷.

ד. ההתאחדות עם ערבה – ללא תנאים מוקדמים

מכך נלמדת גם ההוראה הברורה:

בראש ובראשונה יש לדעת, שצריך להתאחד עם כל יהודי, ואף עם אנשים פשוטים, כי כדי לקיים את מצות נטילת ארבעת המינים יש צורך בכל ארבעת המינים. כשם שאי אפשר לצאת ידי חובת המצוה ללא אתרוג, או לולב, או הדס, כך אי אפשר לקיים את המצוה ללא הערבות, האנשים הפשוטים,

26) שער היחוד"א ספ"א.

27) מלאכי ג, ד. וראה אוה"ת פנחס (ע' א'קו ואילך). וש"נ.

ה. הכרחי לשתף את מי ש„אין בו מעשים טובים“

הסבר זה הוא בהתאם לדעה שהובאה לעיל בסעיף א', ש„כפות תמרים“ הוא תנאי המעכב את קיום המצוה בלולב, כלומר, שהלולב חייב לבוא מ„דקל שעושה תמרים“.

אך יש דעות³², שגם „כפות תמרים“ הוא שם המין באופן כללי, כ„ערבי נחל“, וגם דקל שאינו עושה פירות כשר ללולב.

ויש להסביר את ההבדל בין סימני התורה באתרוג ובהדס לבין הסימנים בלולב ובערבות, לפי דעות אלו:

נטילת ארבעת המינים היא מבין המצוות המעשיות, נעלית ביותר, כי היא צריכה להביא לידי אחדות מושלמת בין כל סוגי ישראל, כאחדות של ארבע האותיות של השם המיוחד, שם הוי"ל³³,

וכאן אומרים שהפרט המעכב, שבלעדיו לא תיתכן מציאות של מצוה מעשית,

היא שחייבים להתאחד כאן גם עם מי ש„אין בהם מעשים טובים“³⁴,

ולא זו בלבד שבהם עצמם נגרמת התעלות, אחדות וכדומה, באמצעות קיום המצוה, וכלשון המדרש כאן בענינו: מכפרין אלו על אלו,

ויותר מכך: לכאורה צירופם למציאות המצוה המעשית עלול להפריע, כנאמר³⁵ לגבי פרה אדומה שהיא איננה נעשית על ידי אהרן, כי „אין קטיגור נעשה סניגור“ –

אלא, הכרחי לומר, ששני מינים אלו – הלולב והערבה³⁶ – יוצרים את מציאות המצוה

32) חת"ס שהובא לעיל הערה 14. ועוד (ראה הערה 7). 33) זח"א סג, סעי"ב (ובנצו"א שם). פ"ח שער הלולב בתחלתו. ובכ"ז.

34) וגם בתורתו דה„לולב“ – חסר ה„גדול“ שבו, שמביא לידי מעשה (ראה קידושין מ, ב. וש"ג. ועיין הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ב"ג).

35) פרש"י ר"פ חוקת מר"מ הדרשן.

36) משא"כ אתרוג והדס שלשניהם יש מעשים טובים. והחידוש שבאתרוג על ההדס בענין זה (שלכן נמנה בפ"ע)

באמצעות עצם מהותם³⁷, בהיותם בני אברהם יצחק ויעקב, שתוקפה רב יותר מן המעשים, כאשר הוא מתגלה³⁸ על ידי לקיחתם יחד עם האתרוג ועם ההדס.

ואפשר לציין דוגמא בדומה ללולב, שלמרות זאת יש צורך שתהא בו תורה: התרומה ניתנת לכהן, משום היותו בנו של אהרן, אך למרות זאת יש צורך שתהא בו מעלת התורה, והנותן³⁹ תרומה לכהן עם הארץ כאילו נותנה וכו'.

ו. „שיהיו כולן אגודה אחת“

לפי הסבר זה נלמד ענין נוסף, שיש חידוש גדול יותר בצירוף הלולב, מאשר בצירוף הערבות:

אצל „מי שיש בו תורה“, אם אין בו מעשים טובים, הרי פגם זה גרוע יותר מאשר אצל עם הארץ. עם הארץ אינו יודע כלל, ואילו תלמיד חכם זה הוא בעל „תלמוד“ ולמרות זאת אין הוא „מביא לידי מעשה“.

וכנאמר חז"ל⁴⁰, שתלמידי חכמים – „שגגות נעשות להם כדונות“.

ומכך נלמדת הוראה נוספת, שהחובה להתאחד עם כל יהודי – „יוקשרו כולם אגודה אחת“ – אינה חלה רק על אלו שלגביהם זהו פיקוח נפש ממש – ברוחניות – כעמי הארץ

– כי לימוד התורה המביא לידי מעשה ה"ז מוסיף בשלימות המעשה.

37) שלכן לדיעה זו אין הלולב צ"ל מ„דקל שעושה תמרים“.

ולהביאר דלעיל (סעיף ג"ד) – יש לומר, דצירוף הלולב הוא מפני שבלמוד התורה יש מעשה זוטא דעקימת שפתיו (ולכן צ"ל „דקל שעושה תמרים“ – לימוד התורה בפועל). 38) ועפ"ז יובן הא דתנאי דכפות (לאגדן) בלולב הוא לעיכובא.

39) סנהדרין צ, ב.

40) ב"מ ספ"ב.

* משא"כ להביאר בפנים כאן. מה שצ"ל תורה (לולב) הוא מפני שתורה מוסיפה בגילוי העצם. כהדוגמא דקמן מנתינת תרומה לכהן ת"ח דקא.